

**BOSHLANG`ICH SINIF O`QUVCHILARIDA HAYOTIY
MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH KO`NIKMASINI
RIVOJLANTIRISH.**

Urganch RANCH Universiteti pedagogika va aniq fanlar
kafedrası o`qituvchisi

Qadamova Gulrux Ravshanbek qizi

OXU Universiteti magistratura talabasi

Qadamova Umida Ravshanbek qizi

***Annotatsiya** Ushbu maqolada boshlang`ich sinf o`quvchilarida hayotiy muammolarni tahlil qilish ko`nikmasini shakllantirish va rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ta`lim jarayonida hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, muammoli savollar va interfaol metodlardan foydalanish orqali o`quvchilarning mustaqil fikrlashi, mantiqiy xulosa chiqarishi hamda kundalik hayotda uchraydigan muammolarga ongli yondashuvi rivojlanishi asoslab berilgan.*

***Kalit so`zlari:** hayotiy muammo, tahlil qilish ko`nikmasi, boshlang`ich ta`lim, muammoli ta`lim, interfaol metodlar.*

***Annotation** This article examines the issues of forming and developing life problem analysis skills in primary school students. It substantiates that the use of life-based tasks, problem-oriented questions, and interactive methods in the educational process promotes the development of students' independent thinking, logical reasoning, and a conscious approach to solving problems encountered in everyday life.*

***Keywords:** life problems, analytical skills, primary education, problem-based learning, interactive methods.*

***Аннотация** В статье рассматриваются вопросы формирования и развития навыков анализа жизненных проблем у*

учащихся начальных классов. Обосновывается, что использование в образовательном процессе заданий, основанных на жизненных ситуациях, проблемных вопросов и интерактивных методов способствует развитию самостоятельного мышления, логических выводов и осознанного подхода учащихся к решению проблем, возникающих в повседневной жизни.

***Ключевые слова:** жизненные проблемы, навыки анализа, начальное образование, проблемное обучение, интерактивные методы.*

Kirish.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotida muhim o'rin tutadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda fikrlash, kuzatish, solishtirish va xulosa chiqarish kabi asosiy faoliyat turlari shakllanadi. Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri o'quvchilarni faqat bilim bilan qurollantirish emas, balki ularni hayotiy muammolarni anglash va tahlil qilishga o'rgatishdir. Shu sababli boshlang'ich sinflarda hayotiy muammolarni tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirish dolzarb pedagogic masala. O'quvchilarda hayotiy muammolarni tahlil qilish orqali mustaqil fikr yuritish, muammoni tahlil qilish va yangicha qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanishi ilmiy asosda bayon etilgan. Shuningdek, dunyotajribasi, zamonaviy metodlar va psixologik-pedagogik yondashuvlar asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Asosiy qism.

Bugungi kunda jahon miqyosida sodir bo'layotgan globallashuv jarayonlari, fan va texnikaning mislsiz rivojlanishi, iqtisodiy, mafkuraviy, ijtimoiy sohalardagi o'zgarishlar, jamiyat taraqqiyoti bilan

bog'liq bo'lgan dolzarb muammolar yoshlarda tezkor va to'g'ri qarorlar qabul qilish, hayotiy muammolarni tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirish zaruriyatini yuzaga chiqarmoqda. Shu sababdan jahonning ko'pgina rivojlangan mamlakatlari ta'lim tizimida hayotiy muammolarni tahlil qilishni shakllantirish boshlang'ich sinfdan boshlab shakllantirishga urg'u berayotgan ko'rishimiz mumkin. Misol uchun, Germaniya, Janubiy Koreya, Rossiya, Finlandiya, Yaponiya ta'lim tizimida kichik maktab yoshidagi o'uvchilarga hayotiy vaziyatlarni tanqidiy baholashni va mustaqil qaror qabul qilishni o'rgatib boorish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mamlakatimizda har tomonlama rivojlangan, Mustaqil shaxsiy qarashlari va o'z nuqtayi nazariga, hayotda o'z tanlovi, qat'iy fuqarolik pozitsiyasiga ega avlodni tarbiyalashga yo'naltirilgan, yosh avlodda mustaqil va baxtli hayot uchun zarur ijtimoiy malaka hamda fazilatlarini yoshiga mos, bosqichma-bosqich shakllantirishga alohida e'tabor berilmoqda. Albatta, bunday yuksak vazifalarni amalga oshirishda ustoz va murabbiylarning o'rni beqiyosdir.

Hayotiy muammolarni tahlil qilish ko'nikmasi bu o'quvchining kundalik hayotda uchraydigan vaziyatlarni anglash, muammoni anglash, sabab va oqibatlarini tushunish hamda oddiy yechimlar taklif eta olish qobiliyatidir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, bu ko'nikma sodda va tushunarli hayotiy misollar asosida shakllantiriladi.

Boshlang'ich sinfdan hayotiy muammolarni o'rgatishning ahamiyati.

Boshlang'ich sinfdan hayotiy muammolarni o'rgatish o'quvchilarda muammolarni hal qilish, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatini

rivojlantiradi, ularni hayotga tayyorlaydi, oddiy vaziyatlardan tortib murakkab vaziyatlarga qadar mantiqiy qaror qabul qilish ko'nikmasini shakllantiradi, shuningdek, o'ziga ishonchni oshiradi va pedagogik mahoratini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon ularni nafaqat bilim egasi, balki hayotiy tajribaga ega shaxs sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Muammoli vaziyatlar tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchilar berilgan ma'lumotlarni shunchaki qabul qilmay, ularni tahlil qilib o'z munosabatini bildirishni o'rganadi. Muammoli vaziyatlar ularni yangi va noodatiy yechimlar izlashga undaydi, bu esa ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi. Oddiy kundalik muammolardan (masalan, do'stlashish, o'yin qoidalarini kelishish) tortib, real hayotiy vaziyatlarni hal qilish ko'nikmasini beradi. Shuningdek, O'ziga ishonch va mustaqillik natijasida o'z muammolarini o'zi hal qilish ko'nikmasi bolalarning o'z kuchiga bo'lgan ishonchini oshiradi. O'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. O'qituvchilarning ham pedagogik mahoratini rivojlantiradi. O'qituvchilar ham muammoli ta'lim orqali o'z ijodiy salohiyatlarini namoyon etishlari va o'quvchilarni yanada samarali o'qitishlari mumkin.

Hayotiy muammolarni tahlil qilishga yo'naltirilgan metodlar. Boshlang'ich sinflarda quyidagi pedagogic metodlar samarali hisoblanadi.

- Hayotiy vaziyatlar asosidagi savollar ("Agar shunday bo'lsa, nima qilarding?");
- Rasm va hikoya asosida muammo aniqlash;
- Rol o'yinlari (o'quvchilarni turli vaziyatlarga qo'yish);

- Guruhli muhokama;
- Muammoli topshiriqlar

Mazkur metodlar o`quvchilarning faolligini oshirib, ularda tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

Ushbu topshirilgan muammolarni tahlil qilish ko`nikmasini shakllantirishda o`qituvchi yo`naltiruvchi va yordamchi rolini bajaradi.

- o`quvchilarga to`g`ri savollar beradi;
- ularning fikrlarini rag`batlantiradi;
- mustaqil xulosa chiqarishga undaydi;
- xatolarnimuloyimlikbilanto`g`rilaydi;

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang`ich sinf o`quvchilarida hayotiy muamolarni tahlil qilish ko`nikmasini rivojlantirish ta`lim samaradorligini oshiradi. Bu ko`nikma o`quvchilarning nafaqat o`qish jarayonida, balki kundalik hayotida vaziyatlarga asoslangan, muammoli va interfaol mashg`ulotlarni tizimli ravishda qo`llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 31.12.2019 yildagi “Uzliksiz ma`naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora tadbirlari to`g`risida” gi Qaroriga 1-ilova

2.O`zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi. 30.04.2023
<https://lex.uz>

3. G`ulomov.S.S. “Dalillarni eslab qolish va g`oyalarni isbotlash”.- T: O`qituvchi.2005 4-B.

4.NazarovQ. Falsafa metodologiyasi.-T.: Yangi asr avlodi. 2005. - B.78

5. Дьюи.Дж. Индивидуализация обучения школьников.-
Чикаго.1991.-С.19
6. Маурман.М. Развитие интеллекта и его природные
качества.-М.Торговый дом гранд. 2005.- С.27
7. Халперн.Д.Психология критического мышления. Питер.2000.
240.-С
8. Facione P.A. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. –
Insight Assessment, 2021. – 28 p.
9. Halpern D.F. Critical Thinking Across the Curriculum: A Brief
Edition of Thought & Knowledge. – New York: Routledge, 2020. – 224 p.
10. Paul R., Elder L. The Miniature Guide to Critical Thinking
Concepts and Tools. – Foundation for Critical Thinking, 2022. – 48 p.
11. Ennis R.H. Critical Thinking Across the Curriculum. – New
York: Routledge, 2023. – 188 p.